

Kiegészítés és hibajavítás
a Madarászné – Pólos – Ruzsa: A logika elemei c. könyvhöz (1999)

1. A 149. oldalon a táblázat a 11. sorában a q_2 elől hiányzik egy negáció jel.

2. A 150. oldalon a táblázat a 2., 6. és 8. sorában p helyére q kell.

3. A 10.15/b feladat megoldókulcsban megadott megoldása („b nem helyes”) jó, de ez nem feltétlenül világos a fejezet közlései alapján. 163. oldalon ugyanis azt olvassuk, hogy „Ha a kapott ábrán – további rajzolás nélkül – a konklúzió diagramja is rajta van, akkor a következtetés helyes.” Úgy tűnik azonban, hogy a szóban forgó feladat esetében ez a követelmény teljesül. A konklúzió a ’logikát tanul’ körön belüli, de a ’pedagógiát tanul’ körön kívüli területre húzott létezési jellel lenne ábrázolható, és a második premissza ábrázolása után ott van is létezési jel, tehát ez alapján a következtetés helyesnek tűnik. A 163. oldal idézett közlése és a megoldókulcsban megadott eredmény tehát ellentmondani látszik.

A problémát az okozza, hogy a 163. oldal mondata félreérthető. Ennek megértéséért még előbbre kell lapozni. A 161. oldal 6. ábrája egy három tartományon át húzódó létezési vonalat látunk, amely egy a individuumot ábrázol. Az ábra jelentése – amely a könyv szövegéből nem derül ki egyértelműen – a következő: az a valahol a vonal mellett helyezkedik el, de hogy hol, azt nem tudjuk. Három helyen lehet, mert a létezési vonal három tartományon át húzódik. Ha a baloldali tartományban van, akkor az a F tulajdonságú, de nem G tulajdonságú. Ha a jobb oldali tartományban van, akkor G tulajdonságú, de nem F tulajdonságú. Ha középpűt van, akkor F is és G is. Mivel e három leírás ellentmond egymásnak, biztos, hogy a három tartomány közül a csak az egyikben van (hiszen semmi sem lehet egyszerre például F és nem F tulajdonságú is). A három tartományon keresztül húzódó létezési jel tehát nem azt jelöli, hogy a mindhárom helyen van, csak azt, hogy valahol a vonal „mentén”. Hogy hol, azt azért nem tudjuk, mert a már a 162. oldalra átsúszott formula, amelyet a diagram ábrázol, nem mondja meg, hogy a milyen tulajdonságú. Csak annyit mond, hogy nem H , ugyanakkor F vagy G , márpedig az alternációnak a diagramon az unió felel meg.

Térjünk vissza a 10.15/b feladathoz. A második premisszát egy két tartományon át húzódó létezési jellel ábrázolhatjuk, amely nem mondja meg, hogy a két tartomány közül melyikben van individuum, csak azt, hogy valahol a vonal mentén van legalább egy individuum. Ha ezt a létezési jelet úgy értelmezzük, hogy azt állítja, hogy van valaki, aki logikát tanul, tehát hogy a ’logikát tanul’ kör nem üres, akkor félreértjük az ábrát, és többet látunk bele, mint amit a második premissza állított (az nem is említette a logikát tanulókat). A konklúzióknak azonban olyan ábra felelne meg, amely egyértelműen állítja, hogy valaki logikát tanul. A következtetés helytelenségét tehát a diagram úgy jelzi, hogy a konklúzióknak megfelelő jel (amely egyértelműen állítja logikát tanulók létezését), nincs rajta a premisszákat ábrázoló ábrán. Ami az ábrán van, az megengedi, hogy senki se tanuljon logikát, csak filozófiát. (Megjegyzés. A ’logikát tanul’ tartomány ’pedagógiát tanul’ tartományon kívüli részét az első premissza miatt ki kellett satírozni, így ott biztos nem lehet a konklúzióban állított logikatanulók.)

A 163. oldal idézett mondata tehát helyes, de érdemes az „egyértelműen” kitételrel kiegészíteni. Ez a kitétel azt fejezi ki, hogy mivel egy több tartományon át húzódó létezési jel nem ábrázol individuumot egyik konkrét tartományban sem, ha a konklúzió nem az összes érintett tartományban követel létezési jelet, akkor a premisszák diagramján a konklúzió diagramja nincs rajta.